

ČAJ

Pro chvíle pohody

ÚNOR 2009

Časopis Autorů Jičínska

PÁLAVA

Vláčné tělo ženy
vlní se v obloze,
ňadry skal obtížený
má hrad střílnu
touhy v záloze

(úryvek)

Oldřich Damborský

29

Vážený čtenáři,

únorový ČAJ představuje básníka z Bořetic na Břeclavsku Oldřicha Damborského. S „Olinem“ se znám už nějaký ten pátek a jsem rád, že jeho zajímavá tvorba obohatí náš časopis, neboť se o něm dá říct, nejen proto, že pochází z vinařského kraje, že jeho tvorba „zraje, jak víno!“

Další tři příspěvky jsou netradiční, nejedná se o tvorbu ve vlastním slova smyslu, ale dokazují, že členové LiSu jsou aktivní i v oblasti historicko-literární. Někteří získali ocenění i na Šrámkově Sobotce (Pluhařová, Franc) právě v této vědní kategorii a ukázky z jejich delších prací si zaslouží pozornost. Zároveň chceme připomenout i méně známé tváře regionální literatury a jejich kulatá výročí: Joža Zindr (narodil se koncem ledna 1899 – 110 let) či Marie Vávrová (narodila se v dubnu 1894 – 115 let).

*Tak dobrou chuť, vlastně DOBRÉ
POČTENÍ a tentokrát i trocha toho
poučení!
Váš Václav Franc*

OBSAH ČÍSLA:

Oldřich DAMBORSKÝ

- Psaní je „znouzectnost“ (3 - 5)

Josef JINDRA

- Joža Zindr (6 –7)

Ilona PLUHAŘOVÁ

Otto von Kraft (8 - 10)

Václav FRANC

- Marie Vávrová (10 - 12)

HOST ČAJE:

Oldřich Damborský – „Narodil jsem se 1.ledna 1958 v Brně. Od narození žiji v Bořeticích na Břeclavsku.Začal jsem studovat gymnázium,ale ze zdravotních důvodů jsem jej nechtěně zanechal.Později jsem se vyučil strojním zámečnickem.Ke skutečnému psaní jsem se dostal až v roce 1983, kdy jsem byl nucen odejít do plného invalidního důchodu.Vydal jsem 25 básnických sbírek,většinou samizdatů. První sbírku Zpověď jsem vydal v roce 1989 pro přátele. V oficiálním nakladatelství Půlnoc (Tábor), jsem vydal sbírky s trampskou tematikou Zelený tunel,Tajuplná území, a sbírku Tančící dům.V pražském nakladatelství Alfa - Omega jsem vydal sbírku s vinařskou tematikou - Ledové hrozny (2003). V brněnském nakladatelství Šimon Ryšavý jsem vydal sbírky Skleněný básník (parafráze), Zelené perly jižní Moravy a Pomalá něha (2008) Získal jsem několik ocenění v literárních soutěžích jako je Trapsavec, Mělnický Pegas, Řehečská slepice, Týnišťský literární Parnas, Literární Čáslav. Jsem dopisovatel několika literárních časopisů a regionálního tisku. Psaní mne stále baví i po těch 25 letech.“

ČAJ pro chvíle pohody

č.29 , únor 2009, ročník VIII

Vydáno 5. února 2008 v Nové Pace

Redakce: Václav Franc, K Hájku 1724, 509 01 Nová Paka

Grafická úprava titulní strany Jozev dŘevník Borovský

Interní tiskovina LISu

TEXTY NEPROŠLY JAZYKOVOU ÚPRAVOU!

PSANÍ JE „ZNOUZEČNOST“

Oldřich DAMBORSKÝ

Variace protikladů (Francois Villon)

Luna, ta tlustá Margot, se producíruje nahá
po obloze jako po černém sametu,
svobodu dává kacířská husitská Praha
pozvedám prázdný džbán k plným rtům.

Povětrné listí jsou mé glejty královské
a cností mnich, co má šenkýřku na klíně,
mrazivý vzduch je neviditelným sklem,
co utápí se v soumraku jako ve víně.

Když jsem s poběhlicí, myslím na lásku,
však s tou pravou myslím na jiné,
každý den si dávám zodpovězenou otázku:
Jak dlouho můj čas poplyne?"

Tančící (Jan Skácel)

Bystřiny svlékly krajkoví z ledu
a ve zlatých nitích
bledého slunce
tancují na počest
toho mladíka,
který
má v prstech něhu
plyšových jív
a v modrých očích nebe
bystrost
prvních vlaštovek.
Mladík Jaro.

Báječný svět (Lawrence Ferlinghetti)

Svět je báječné místo k pobytu,
jestli vám nevadí
žít v holobytu
a jen studená teče na chodbě
a vaše ženská
se zjevuje v ďábelské podobě.
Svět je báječné místo k žití,
jestli vám nevadí mizerný alkoholové pití
a v bufetu párek na stojáka,
že vám nahoře netleská
nebeská klaka.
Svět je báječné místo k procitnutí
pokud exekutor vás bydlet na ulici
nepřinutí
a pokud na vyšších místech nerozhodnou,
že by jste moh bejt
na Nově jejich reklamou vhodnou.
A zrovna, když jste v nějakým průšvihu
uvidíte na nosánku její pihu,
Vy, vrchol cynismu a dekadence,
přirovnáte její vlasy k hedvábný dece.
Děláte psí kusy,
pravidelně zaléváte fikusy,
čočka chutná jako kaviár,
je vám jedno jak jste stár.
A zrovna, když ona vám dala číslo
od telefonu,
uslyšíte hlasy kostelních zvonů,
na přechodu vůz zprava
a pak v černý kronice maličká zpráva...

(Parafráze ze sbírky Skleněný Básník, napodobování známých stylů známých básníků)

Podzimní haiku

Dým zase stoupá
k ocelovým oblakům
poštolka plachtí.

Diamant rosy
brousí hranu listu
ostrostí břitvy.

Bílá jinovatka
cukruje hořký šřovík
do závratí.

Pálava

Vláčné tělo ženy
vlní se v obloze,
ňadry skal obtížený
má hrad střílnu
touhy v záloze.

Vlasy kavylu se vlní
v jižním vánku,
my ,milostiplní,
usnuli jsme pod
třešní mahalebkou.

Pálava mrkla jen okem
translační věže,
přitočila ses
ke mne bokem
a vypadala jsi svěže...

(ze sbírky Zelené Perly jižní Moravy)

Tvá soukromá Troja

Měla jsi svou soukromou Troju
chráněnou štítem vtípu,
hradby skepse tě chránily
proti Amorovým šípům,
vrhala jsi se do hořkosladkých
bojů.
Někdo však vystavěl
saténového koně
z upřímných slov a peří sov,
monotónně
uprostřed nádvoří skutků,
nepomohly smolné vrhače smutku,
vypustil prvního vojáka lásky,
co nezaváhal uprostřed
jízlivých střel
sametovým polibkem dobýt
tvé srdce.
Ale kdo je vítěz
a kdo poražený?
To ví jen srdce ženy...

(Z nejnovější sbírky Pomalá něha)

Moje desatero (Při mých abrahámovinách)

(1.1.2008)

Na skleněnou skálu mrazivého větru
jsem vytesal svoje desatero:

- 1) Buď sám sebou v davu.
- 2) Na urážky odpovídej klidnou silou.
- 3) Nikoho neponižuj ani nepovyšuj.
- 4) Dávej Lásku za lásku.
- 5) Neopouštěj přítele v nouzi nejvyšší.
- 6) Zastaň se slabých a ber moudrost od silných.
- 7) Užívej dne jako by to byl tvůj poslední.
- 8) Jen vítr může slyšet tvůj spravedlivý hněv.
- 9) Třebaže nejsi bohatý, obohacuj se duchovními věcmi.
- 10) S pokorou přijímej úděl chudoby.

BÁSNÍK BOLESTI A JEDINÉ SBÍRKY BLUDAŘI

JOŽA ZINDR (30. ledna 1899 - 11. července 1929)

Josef JINDRA

Před 110 lety se ve vesničce Plhově mezi Sobotkou a Jičínem narodil básník Joža Zindr, který svou působností básnickou a publicistickou přesáhl oblast severovýchodních Čech a svou tvorbou za pobytu na Slovensku se zařadil i mezi básníky, spisovatele a publicisty slovenské.

Za velikého uskromnění chudých rodičů (9 dětí) absolvoval Ústav učitelský v Jičíně a prakticky ještě jako student prošel zákopy 1.světové války. Učil (vždy jen krátce) v Dolním Bousově, Domousnicích, ve Všeborsku, v Sobotce, v Jičíně, v Mladějově, odkud byl v září 1922 přeložen na Slovensko do Martina, kde učitelský sbor byl složen prakticky jen z Čechů. Po čtyřech letech bezúspěšného publicistického a básnického boje s narůstajícím klerofašismem byl v důsledku protiakce vlivných činitelů opět přeložen zpět do Čech: jeho další místa byla - Rožďalovice, Železnice, Radim, Benešov u Semil.

Byl básníkem vesnické bídy a venkovského proletariátu, jakýsi Petr Bezruč našeho rolnického kraje, což byl zjevný důvod neustálého překládání z místa na místo. Po letech marného snažení jeho jediná sbírka Bludaři vyšla až posmrtně v roce 1930.

Zmítán dlouhodobou osobní krizí a také marných snah o přivolání sociálně spravedlivější společnosti, unaven z překonávání uzavřených cest k dalšímu studiu a k vydání své sbírky nesčíslněkrát zužované, zastřelil se nakonec 11.července 1929 ve věku 30 let na hrázi rybníka Bučice u Rožďalovic. letošní rok je tedy okrouhlým výročím jeho narození i smrti.

Sbírka veršů Bludaři vyšla nákladem 500 výtisků, dnes těžko již dostupných. Kopie je zatím jen v sobotecké knihovně. O něco podrobnější údaje o básníkovi nalezne čtenář v časopise Od Ještěda k Troskám (č.1, 2004), kde jsou i odkazy na monografickou literaturu.

"Jdou a jdou nikam,
topí se bez smyslu v tmách,
jen srdce za všechno bolí a tepe
hluboko v hlubinách."

To je poslední čtyřverší z jeho sbírky. kdo dnes přečte Bludaře, ten pozná, že Zindr nebyl básník malého formátu. Ovšem jeho doba, už plná poetismu, ho nemohla a ani nechtěla pochopit. A pak se zapomnělo. Ale to, co se jeho poezii po formální stránce tehdy vyčítalo, je dnes možno považovat za přednost. Posuďte sami!

Ukázka z básně Strž:

Až hrud' mi rozerve příval,
dej, aby nechvěl se ret
otázkou proč,
až hrud' mi rozerve příval
dej, abych v brázdy smrti
zpříma se díval ...

Ukázka z básně Radim:

Panenky v očích světla
po lesích trávu žnou,
panenky ztrácejí z klína
hvězdu za hvězdou.
Chlapci už sedlají koně,
hřívý po samý pás,
panenkám pukají ňadra,
pukají ňadra sedmikrás ...

Joža Zindr je tedy básník bolesti.

Viz jeho : "**Ze světa jedinou moudrost si nesu: Bolest že větší je života půl**". Přesto - přečíst si Bludaře je požitek obraznosti a neotřelosti verše a já věřím, že dnes (a možná právě dnes) nemůže autor zůstat v literárním zapomnění na mladějovském hřbitůvku a být vzpomenut leda při kulatých výročích narození a úmrtí.

OTTO VON KRAFT

(11. listopadu 1876 – 13. ledna 1951)

Ilona PLUHAŘOVÁ

O Ottovi, prvním z Kraftových dětí, máme ve srovnání s ostatními sourozenci poměrně mnoho informací. Narodil se 11. 11. 1876 v Chrudimi, kde právě sloužil jeho otec.

Otto Kraft, celým jménem Otokar Kraft Edler von Helmhacker, zdědil také šlechtický přídomek po otci, stejně jako ostatní sourozenci.

Kraftovi bydleli v Jičíně v budově staré pošty. (Tuto skutečnost zmiňuje O. Kraft v jedné ze svých vzpomínkových básní na dětství.) Pošta se nacházela pravděpodobně někde v blízkosti dnešní SPŠ strojní. Maminku měl Otto (budoucí spisovatel) velmi rád, prý mu říkala Otto (nebo Otíku) a toto oslovení básník později používal místo svého pravého křestního jména Otokar. Dokladem toho je opět jedna z Kraftových básní.

V Jičíně navštěvoval Otto Kraft v roce 1888 primu jičínského gymnázia, a pak přestoupil do jakési rakousko-uherské vojenské nižší reálky. Do Jičína potom jezdil k rodičům pouze na prázdniny, ještě asi 3 roky. (Tyto zážitky z dětství, kdy byl okouzlen Jičínem a jeho okolím, později ovlivnily jeho básnickou tvorbu.) Po vojenské reálce studoval Otto Kraft ještě na jakési důstojnické škole ve Vídni (do r. 1903), a poté pracoval jako učitel němčiny na kadetní škole v rakouském Lemberku. Podle údajů synovce Otto Krafta, Arna, dosáhl nejdéle r. 1899 hodnosti poručíka, později nadporučíka a kapitána. Po roce 1918 se však Otto Kraft v nové republice za svou rakouskou vojenskou minulost velmi styděl a přál si být označován jako německý spisovatel. (Jako hluboce věřící katolík se za dob svého působení dostával do vnitřního rozporu mezi svou vírou a posláním vojenského důstojníka. Vojákem se stal s největší pravděpodobností na přání svého otce.)

Rodina Kraftových (jak už bylo uvedeno) se vlivem vojenského povolání otce velmi často stěhovala, a tak roku 1892 opouštějí Kraftovi Jičín a nový domov nacházejí v Przemysli. R. 1894 následuje stěhování do Lemberku, o rok později Klagenfurtu, r. 1896 pobývají v Praze, 1898 ve Vídni, pak v Českých Budějovicích, Kremsu, až se konečně mohli usadit na mnoho let opět ve Vídni.

Přibližně deset let po svém odchodu z Jičína začíná O. Kraft se svou výraznější uměleckou činností. Z jeho děl můžeme jmenovat např. básnická díla: Erste Dichtungen (1899), Gegen den Strom (1904), Sonette (1906), Sich selbst Musik (1908), Stürmen und Reifen, Jitschin, aj.

Kraftovy dochované básně, snad nejcennější z jeho spisovatelské činnosti, jsou plné touhy po lásce, víry v boha a různých filosofických ponaučení, jež jsou dodnes velmi aktuální.

Významná byla pro Otto Krafta také korespondence s básníkem Jaroslavem Vrchlickým, přibližně kolem roku 1905. Některé Vrchlického básně přeložil Kraft do němčiny a sám tyto překlady přednášel. O. Kraft si uchovával 18 dopisů Vrchlického a několik knih s věnováním. (Tuto korespondenci se mi bohužel nepodařilo objevit a nevlastní ji ani potomci Zdenko Krafta.) Během své vzájemné korespondence se Kraft s Vrchlickým osobně neznali a setkali se údajně pouze jednou ve Vídni.

Kolem roku 1932 žil Otto v Praze (Loretánská ulice 107, u pana V. Wintera), vyučoval na českých středních školách a působil také v Klubu moderních filologů. Dopisoval si také s ředitelem jičínského gymnázia Václavem Trojanem, kterého ve svých dopisech ponížene prosí, aby mohl přednášet na této škole svoje básně a jejich výklad. V této době byl odkázán pouze na vojenskou penzi a v Praze neměl dostatek příležitostí ke svým přednáškám. (Kraft přednášel i o svém dědečkovi, který údajně cestoval po území bývalé Perské říše. Vlastnil také předměty, jež si jeho předek ze svých cest přivezl.) V této době lze u O. Krafta pozorovat velké materiální nesnáze a pocit osamění, které v Praze zažíval. Návštěva Jičína pro něj byla vždy velkým zážitkem. Nemohl sem ale přijíždět tak často, jak by si přál, protože mu chyběly prostředky na dopravu. (Osobní život komplikovala Kraftovi zřejmě i jeho pediatrická sexuální orientace, kvůli níž se velmi pravděpodobně ani neoženil a na své okolí působil ve stáří jako podivín. Tuto odchylku můžeme pozorovat i v některých jeho básních.)

O. Kraft se i po mnoha letech cítil velmi úzce spjat s jičínským gymnáziem, přestože nebyl na této škole, jak sám píše, příliš dobrým a pilným žákem. Kolem roku 1932 věnoval jičínskému gymnáziu svou sbírku básní o Jičínu. Básně se dochovaly do dnešní doby díky PhDr. Karlu Kazbundovi, profesoru gymnázia, jež Kraftovy básně r. 1932 opsal a uchoval ve svém archivu. Originály básní zřejmě nepřečkaly dobu II. světové války.

Rokem 1933 veškeré informace o životě Otto Krafta končí a jak dál probíhal jeho život přesně nevíme. Podle informací jeho synovce, pana Dr. Arne von Krafta, jehož se mi v květnu 2005 podařilo najít a kontaktovat v německém Würtembersku, byl Otto Kraft skutečně po II. sv. válce, jak jsme se již dříve domnívali, odsunut do Německa. Zde strávil dva roky nejprve v rodině svého bratra Zdenka, poté dožil zbytek života v domově důchodců v Dettingenu unter Teck.

I po svém vyhnání z vlasti, kde strávil téměř celý svůj život, se věnoval literární činnosti, z níž však nebylo již nic publikováno. Zemřel r. 1951 v Dettingenu unter Teck. Zde však nebyl Otto Kraft pravděpodobně policejně hlášen, a proto se ve zdejším archivu nenachází žádný záznam o jeho smrti.

Jak se Otto Kraft cítil po svém odsunu v německém prostředí můžeme vyčíst již z názvu jeho téměř pětisetstránkového(!) díla, jež v překladu znamená: „Zbaven vlasti – Nouze = Odkaz (jednoho) spisovatele“.

I TA NEPATRNÁ BYLINKA ...

MARIE VÁVROVÁ, rozená SYŘIŠŤOVÁ

(* 30. dubna 1894 v Kacákově Lhotě, + 22. září 1982 v Prosečnici)

Václav FRANC

Marie Vávrová byla lidová básnířka pocházející z našeho kraje. V letošním roce uplyne 115 let od jejího narození v Kacákově Lhotě, a tak si dovoluji její životní osud a tvorbu v krátkosti přiblížit.

Marie Syřišťová se narodila jako třetí dítě Karla Syřiště, dělníka ze Lhoty Kacákovy a Františky rozené Suchardové, taktéž ze Lhoty Kacákovy dne 30. dubna 1894 ve Lhotě Kacákově, č.29. Po absolvování místní základní školy s výborným prospěchem nemohla jít vzhledem k rodinným poměrům studovat a odešla do služby do úlibické hájenky. Zde otěhotněla pravděpodobně s panem hajným, a protože rodina chtěla "hanbu" zakrýt, poslala Marii za její starší sestrou Annou na Kladno (Anna se tam vdala). Zde se Marii Syřišťové narodil v říjnu 1920 syn Karel, ale nedožil se ani půl roku a zemřel. Po smrti jediného dítěte zůstává u sestry na Kladně, pomáhá jí s výchovou jejich dětí. Pracuje jako příležitostná dělnice v různých profesích a ve chvílkách volna vzpomíná na rodný kraj a píše básně.

Na počátku 30.let se vdala za Františka Vávru, se kterým neměla děti. Manžel jí umírá v roce 1956 a ona žije sama na Kladně v rodině své sestry. Na sklonku života se vrátila k bratrovi do Kacákovy Lhoty na několik let, ale nakonec opět putuje na Kladno, kde se její život uzavírá v léčebně pro dlouhodobě nemocné.

Za svůj život nevydala žádnou sbírku a její básně jsou uloženy v rukopisech v Literárním archivu Památníku národního písemnictví ve Starých Hradech. Pokusil jsem se vzkřísit vzpomínku na tuto zapomenutou autorku literárně-vědní práci *Vzpomíná a píše Vávrová, jedna ze Syřišťových Marie* (3.cena na Šrámkově Sobotce 2003).

Její tvorba je nenáročná, ale myslím si, že vzhledem k tomu, že společenské a rodinné poměry jí nedaly možnost věnovat se poezii hlouběji, prokazuje ve své tvorbě určitý stupeň nadání a její poezie si zaslouží, aby byla připomenuta a nezapadla zcela do zapomnění.

Podle mého názoru je úspěšná tvorba pro děti, ale nejvíce významná jsou básně vracející se do rodného kraje. Několik z nich uvedu na ukázkou její tvorby.

Kumburku, Kumburku
koutečku krásný v Českém ráji
co kouzla půvabu v tobě se tají...

V Českém ráji jako v báji
tam já jsem se zrodila
tam prožila mladá léta
a do školy chodila
Moje srdce vždy zabuší
když Český ráj uhlídám
teď do dálek odsunutá
ráda se tam vracívám.
Českým rájem rozběhnu se
zahalekám do lesu
a ozvěna se mě vrátí
domu si ji donesu
Uložím ji v památníku
do veršů ji složím
vždyť já svoji domovinu
stále v srdci nosím.
Dnes je máj a všechno jásá
příroda se raduje
sluníčko tak pěkně svítí
teplý vánek zaduje.
Všechny kopce v Českém ráji
stojí jako na stráži
všechny značky české vlasti
maj vtisknuty do tváři.
Na rozhlednách prapor vlaje
pozdrav letí do kraje
my jsme Čechy, my jsme Čechy
na turisty volaje
To je krása, všechno jásá
všude plno květu
Český ráj zas ukázal se
v plné kráse světu.
To je krása, všechno jásá
skřivan vysoko se vznes
jeho trylek padl dolu
jak pozdrav nebes.
Máj se rozlét Českým rájem
jako každý rok
tvůrčí silou poznamenán
pro básníka "slok"
Český ráj a básník spolu mají se vždy rádi
k vlasti svoji lásku mítí, to je spolu svádí

Domov se třpytí jako drahokam
domov je domov, žádný klam
v náruč nás vezme polibek dá
a lásky plný k nám se vždy má
Náruč má teplou, v ní klidně spočinem
není vám macechou ani otčímem
domov je skryše, před bouří přívalem
a šťastný jsme vždycky když k němu doplujem
Každý den má své ráno a své probuzení
a když ho zaspíme jsme o něj ochuzeni
proto si přejeme dobrý den
a to nejlepší vzítí v něm
k tomu se ale musíš přičinit
a den poctivou prací vyplnit
Než život ukončím, Bohu ho poroučím
z jeho ruk vyšla jsem, do nich se vracím
a jednou Ježíše, tváří v tvář spatřím
Jak rostou myšlenky a jak vznikají
Kdo jim dává podnět k tvůrčímu poslání

Marie Vávrová byla velkým snícím dítětem, kterému nebylo v životě dopřáno zažívat dny pozlacené sluncem, jež se tolik tolik ve svých básních snažila vymodlit. Ze složitých rodinných poměrů se stala samoukem - básníkem a s nejlepším úmyslem psala svoje básně. Obracela se do české historie a zeměpisu, vzpomínala na dětská léta prožitá v Českém ráji, v přírodě, kde zřejmě prožila svoje nejšťastnější životní chvílky. Inspirována rodinným prostředím, vzpomíná na rodiče a sourozence. Z její tvorby vystupuje i víra v boha a naivní představa, že mávnutím čarovného proutku bude krásně na světě, jen když lidé budou chtít žít jinak a lépe.

Jenže ... zázraky se dějí v pohádkách, a tak její život neměl mnoho veselých slok.